

Hoofdlijnenakkoord 2015-2019

VVD, D66, CDA en SP

Zuid-Holland: slimmer, schoner en sterker

Inhoud

Zuid-Holland: slimmer, schoner en sterker	3
Voor een bereikbaar en verbonden Zuid-Holland	4
Infrastructuur	4
Openbaar vervoer	5
Vervoer over water	5
Luchtvaart	6
Fiets	6
Voor een groen, waterrijk en schoon Zuid-Holland	7
Groen	7
Landbouw	8
Water	9
Milieu	10
Voor een aantrekkelijk en concurrerend Zuid-Holland	11
Ruimtelijke ordening	11
Kennis en innovatie	12
Duurzame energie	12
Greenports en mainport	13
Cultureel erfgoed en maatschappij	14
Voor een goed bestuur, gezonde financiën en een toekomstbestendige organisatie	15
Bestuur	15
Organisatie	16
Financiën	17
Bijlage 1: Financieel Kader	18
Bijlage 2: Voorgenomen portefeuillevdeling	19

Zuid-Holland: slimmer, schoner en sterker

Wij zien onze maatschappij in een hoog tempo veranderen van een verzorgingsstaat naar een samenleving waar een steeds groter beroep wordt gedaan op mensen zelf en hun omgeving. Inwoners en maatschappelijke groeperingen verbinden zich in nieuwe gemeenschappen en netwerken. Niet iedereen kan deze veranderingen bijbenen. Voor de overheid winnen waarden als vertrouwen, kwaliteit, vrijheid en ruimte aan belang naast doelmatig, doeltreffend en rechtmatig handelen. Ook onze economie is in verandering. Ontwikkelingen als digitalisering, deeleconomie en lokaal opgewekte energie scheppen een nieuwe economie met vele gezichten en spelers. Meer dan nu gericht op kennis, digitaal en schoon. De decentralisaties van taken zorgen voor veranderende verhoudingen in het openbaar bestuur. Het bestuur verandert mee.

Als middenbestuur moeten wij nog sterker anticiperen op de veranderingen in maatschappij, economie en bestuur. Een energieke en ondernemende samenleving vraagt van ons om eenzelfde houding: een partner die open staat voor vernieuwing, samenwerkt en zich dienstbaar opstelt en waar nodig haar verantwoordelijkheid neemt. Om concurrerend te blijven moeten wij ons onderscheiden met een duurzame en innovatieve economie, gebaseerd op (informatie-)technologie, herbruikbare grondstoffen en slimme diensten. Het profiel van de provincies is gestoeld op de kerntaken ruimte, economie, mobiliteit, natuur, water, cultureel erfgoed en bestuur. De veelal complexe maatschappelijke opgaven beperken zich echter niet tot die kerntaken. De provincie moet daarom alert en leidend zijn in samenwerking met andere overheden om vanuit de kerntaken bij te dragen aan het oplossen van problemen.

Wij willen een toonaangevende provincie zijn waar mensen met plezier wonen, werken en recreëren. Daarvoor is het nodig dat we extra inzetten op innovatie en verduurzaming van de economie. Dat er voor iedereen kansen zijn op de arbeidsmarkt. En dat wij de kwaliteit van onze leefomgeving verder verbeteren. Wij willen een proeftuin zijn waar oplossingen worden bedacht en ontwikkeld voor maatschappelijke opgaven op terreinen als klimaatverandering, energieschaarste, vergrijzing, voedselproductie en verstedelijking. Ook voor bestuurlijke en maatschappelijke vernieuwing. Wij willen een brug slaan tussen overheden en samenleving, tussen stad en land, tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven.

Wij werken samen op het schaalniveau dat het meest effectief is, op basis van geboden energie, investeringskracht en draagvlak. Wat goed gaat zetten wij voort en waar mogelijk doen we er een schep bovenop, ook in houding en gedrag. Wat minder goed gaat willen we anders aanpakken. Dit alles in samenwerking met partners die er de schouders onder willen zetten. Wij werken vanuit onze ambities mee aan goede ideeën die wij krijgen aangereikt.

Wij nodigen inwoners, mede-overheden, instellingen en bedrijven met dit akkoord van harte uit om samen met ons Zuid-Holland verder vorm te geven. Een provincie die nationaal en internationaal uitblinkt en de toon zet bij het oplossen van maatschappelijke vraagstukken van vandaag en morgen. Een provincie waar talent en denkkraft worden benut, innovatie wordt gestimuleerd en ondernemingszin wordt beloond. Samen maken we Zuid-Holland slimmer, schoner en sterker.

Namens VVD: Floor Vermeulen
Namens D66: Geertjan Wenneker
Namens CDA: Adri Bom-Lemstra
Namens SP: Bart Vermeulen

Voor een bereikbaar en verbonden Zuid-Holland

Zuid-Holland is een internationaal transportknooppunt. Goederenstromen vanuit de havens en industrie en producten vanuit de land- en tuinbouw gaan de provincie in en uit. Zuid-Holland is de meest verstedelijkte provincie, waarin twee van Nederlands grootste steden liggen, met veel dagelijkse verplaatsingen tussen woon- en werkomgeving. Een optimaal functionerende infrastructuur met uitstekend bereikbare knooppunten vormt de slagader van onze economie. Door technologische ontwikkelingen, vergrijzing, duurzame energie en verstedelijking verandert er veel op het gebied van verkeer en vervoer. Vervoer wordt slimmer en schoner.

Wij zijn verantwoordelijk voor de aanleg en het onderhoud van regionale wegen en vaarwegen. Daarnaast zorgen wij voor het bus- en treinvervoer in grote delen van de provincie. Wij investeren zo aanzienlijke bedragen in onze infrastructuur. Onze opgave is om ervoor te zorgen dat reizigers en goederen vlot en veilig op de bestemming komen. Daarbij willen wij meer passagiers in het openbaar vervoer, meer vervoer over water, betere benutting van bestaande en nieuwe wegen en meer mensen op de fiets. Verder moet het aantal verkeersslachtoffers omlaag. Omdat wensen en mogelijkheden veranderen, willen wij door gebruik te maken van innovaties zorgen dat Zuid-Holland de best bereikbare provincie van Nederland wordt. Samen met de gemeenten hebben wij de ambitie dat openbaar vervoer toegankelijk en betaalbaar is. Door weg, water en spoor beter te gebruiken willen we tijd, geld en het milieu sparen.

Wij gaan daar het volgende voor doen:

Infrastructuur

- Samen met de gemeenten binnen de metropoolregio willen wij spoedig komen tot een nieuwe vervoersautoriteit in de metropoolregio: een aparte regeling voor verkeers- en vervoerstaken zoals de wetgever dit heeft bedoeld. In het belang van de reiziger moet deze vervoersautoriteit op termijn kunnen uitgroeien naar een nieuwe vervoersautoriteit voor heel Zuid-Holland.
- Wij willen de bestaande en nieuwe infrastructuur slimmer en beter gebruiken. Wij gaan het gebruik en het koppelen van reisinformatievoorzieningen (waaronder verkeersinformatiesystemen) stimuleren. Wij geven prioriteit aan het oppakken van infrastructurele knelpunten en verkeersveiligheid naast aanleg van de al geplande infrastructuur. De uitvoering van het vastgestelde Meerjarenprogramma Provinciale Infrastructuur (MPI) en Meerjarenprogramma Onderhoud (MPO) zetten wij in om dit te bereiken.
- Wij zorgen voor een duurzaam financieel evenwicht tussen investeringen in en onderhoud van de infrastructuur. Onevenwichtigheden tussen het MPI en MPO werken wij weg. Indien nodig brengen wij prioritering aan binnen in de programma's. Wij zetten nieuwe vormen van aanbesteding van aanleg en onderhoud in zoals 'life cycle management'.
- De economische ontwikkeling van Zuid-Holland is gebaat bij een goede bereikbaarheid van internationale knooppunten (Rotterdam Centraal, Den Haag Centraal, mainports Rotterdam en Schiphol en Rotterdam The Hague Airport). Wij gaan bij het Rijk pleiten voor maatregelen die de ruit van Rotterdam ontlasten en die de verbinding via de A15 naar Duitsland verbeteren, met inachtneming van de leefbaarheid.
- Wij bepleiten vergroting van de externe veiligheid van spoorgoederenvervoer in het stedelijk gebied. Daarvoor zijn strengere wettelijke eisen nodig om de veiligheid in de Drechtsteden te verbeteren. Wij gaan samen met belanghebbenden zoeken naar innovatieve oplossingen om de veiligheid in de Drechtsteden te vergroten. Daarnaast geven wij prioriteit aan de realisatie van een spoorgoederenlijn richting België die de stedelijke centra mijdt (RoBel).

- Verkeer en vervoer is een belangrijke energievragers. Wij willen winst behalen in energiebesparing en duurzaam energiegebruik bij de aanleg van nieuwe infrastructuur en beheer en onderhoud. Wij gaan daarom door met de weg van de energietransitie, zoals nu al bij de N470 en de N211.
- Voor de verbetering van de bereikbaarheid van de Duin- en Bollenstreek kiezen wij in afstemming met de regio en de provincie Noord-Holland voor een integrale aanpak.

Openbaar vervoer

- Wij zetten het belang van de reiziger voorop bij de organisatie van het openbaar vervoer.
- In het belang van de reiziger streven wij in heel Zuid-Holland naar eenduidige abonnementen en kaartsoorten en een goede aansluiting van lijndiensten tussen concessiegebieden.
- Onze prioriteit is een betaalbaar openbaar vervoer. De rek is uit de prijsstijgingen in het openbaar vervoer. Wij willen dat de prijzen van het openbaar vervoer tijdens deze collegeperiode niet meer stijgen dan de inflatie.
- Wij stimuleren vernieuwing binnen het openbaar vervoer ter verbetering van de kwaliteit en de sociale veiligheid. Daarvoor leren wij van de lessen uit eerdere aanbestedingen en maken wij in aanbestedingsprocedures en concessieverlening ruimte voor innovatie en experimenten. Wij zetten veelbelovende innovaties als eerste in, samen met kennisinstituten en bedrijven.
- Wij willen het openbaar vervoer voor reizigers met een beperking beter toegankelijk maken. Wij zetten onze koers van aanpassingen aan voertuigen en haltevoorzieningen voort. Dit moet ertoe leiden dat er meer reizigers met een beperking gebruik zullen maken van het openbaar vervoer.
- Wij willen dat de kleine kernen per openbaar vervoer toegankelijk blijven. Daarvoor zetten wij binnen beschikbare middelen in op een fijnmazig openbaar vervoer in dunbevolkte gebieden. Om dit te bereiken stimuleren we slimme integratie van lokaal doelgroepenvervoer en openbaar vervoer zoals de buurtbus en bedrijfsvervoer.
- We gaan door met de ontwikkeling van Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV-)lijnen (waaronder het Randstad-net, genaamd R-net), waarbij ook gekeken wordt naar de ontwikkeling van nieuwe lijnen.
- Bij het spoor pleiten wij voor een versnelde uitvoering van geplande investeringen in de viersporigheid tussen Den Haag en Rotterdam en dragen wij bij aan de gedeeltelijke spoorverdubbeling tussen Leiden en Utrecht. Wij steunen het streven naar internationale treindiensten tussen Den Haag en Brussel en tussen Rotterdam en het Ruhrgebied.

Vervoer over water

- Openbaar vervoer over water op de vaarwegen tussen de Drechtsteden en Rotterdam wordt hoog gewaardeerd. Dit netwerk, beter bekend als de Waterbus en Aqualiner, biedt forenzen, scholieren, dagrecreanten en toeristen een serieus reisalternatief. Wij willen onderzoeken of en waar uitbreiding van dit netwerk mogelijk is.
- Veerverbindingen voor forenzen en scholieren hebben een positieve invloed op de mobiliteit. Wij willen deze veren voor de toekomst behouden. Daarvoor zetten wij een nieuw revolverend venenfonds op voor vernieuwing en groot onderhoud ter grootte van € 12 miljoen (waarvoor een risicoreserve van € 5 miljoen wordt opgebouwd). Wij gaan een onderzoek starten naar de toekomst van het veer Maassluis-Rozenburg in relatie tot de aanleg van de Blankenburgtunnel en de bereikbaarheid en veiligheid van het gebied.
- Het vervoer van goederen over water moet een volwaardig alternatief zijn voor goederenvervoer over de weg. Wij investeren daarvoor in het onderhoud van onze vaarwegen (bijvoorbeeld door het op diepte brengen) en dragen zorg voor voldoende ligplaatsen voor lange en korte duur. Verder stimuleren wij het gebruik van schone motoren in de binnenvaart voor een betere luchtkwaliteit en de verduurzaming van de binnenvaartsector.

- Watergebonden bedrijven zijn van belang voor goederenvervoer over water en leveren een bijdrage aan duurzame mobiliteit. Wij handhaven de planologische bescherming van watergebonden bedrijventerreinen. Wij faciliteren de bereikbaarheid over weg van havens en overslagpunten, bijvoorbeeld van de Overslag Terminal Alphen en het Container Transferium Alblasterdam.
- Wij streven naar optimale doorstroming van de beroepsvaart en wegverkeer. Voor de beroepsvaart worden brugopeningstijden op elkaar afgestemd ('Blauwe golf'). Voor de pleziervaart kiezen wij waar het nodig en veilig is voor spitsluitingen.

Luchtvaart

- Bij een internationale topregio hoort een internationale luchthaven. Rotterdam The Hague Airport wordt belangrijker voor de Zuid-Hollandse economie, mede met het oog op werkgelegenheid. Wij willen het zakelijke profiel van de luchthaven verder versterken. Daarvoor zijn uitbreiding van het aantal vluchten en veranderingen in vertrek- en aankomsttijden binnen de huidige milieuruimte mogelijk.
- Wij houden de geluidsoverlast en uitstoot bij vliegvelden scherp in de gaten. Daarvoor zien wij er op toe dat de regels voor geluidhinder rond vliegvelden worden nageleefd. Bij overschrijding van de geldende normen treden wij direct handhavend op.
- In overlegstructuren vragen wij om strikte handhaving van de gepubliceerde aanvliegroutes en waken wij dat Zuid-Holland niet onevenredig wordt belast door de verdere ontwikkeling van Schiphol in verhouding tot andere regio's in Flevoland, Utrecht en Noord-Holland. Dit geldt specifiek voor de Bollenstreek, de Leidse regio en Midden-Holland.

Fiets

- Wij willen voortbouwen op de 162 kilometer fietspad die de afgelopen jaren zijn aangelegd. Daarmee behoren wij tot de kopgroep in Nederland. De opgave voor komende collegeperiode is de focus te verleggen van meer kilometers naar de verbetering van knooppunten, kwaliteit en veiligheid van onze fietsinfrastructuur.
- De keuzemogelijkheden voor auto, openbaar vervoer en fiets en de combinatie daarvan moeten voor reizigers beter worden. Daarvoor gaan wij samen met inwoners en belanghebbenden binnen het eerste jaar het fietsplan herijken. De nadruk leggen wij op de aansluiting tussen auto, openbaar vervoer, fiets en wandelen en verbetering van de aansluiting van bestaande fietsverbindingen. Wij zetten in op het realiseren van fietsenstallingen en laadpunten en verbetering van de veiligheid op fietspaden.

Voor een groen, waterrijk en schoon Zuid-Holland

Zuid-Holland is uniek. De combinatie van het kenmerkende kust-, veenweide- en rivierdeltalandschap maakt onze provincie veelzijdig. Een landschap met belangrijke leefgebieden voor plant- en diersoorten. Met prachtige open gebieden en een sterke landbouwsector. Dit alles is niet vanzelfsprekend: het landschap en de biodiversiteit staan onder druk door een groeiend aantal inwoners, ruimtelijke ontwikkeling en klimaatverandering. De stijging van de zeespiegel, bodemdaling en afwisselende perioden van wateroverlast of watertekort brengen problemen met zich mee die blijven vragen om innovatieve oplossingen. De landbouwsector moet opereren in een veranderend internationaal krachtenveld.

Wij maken het verschil door natuur, water, recreatie, land- en tuinbouw en economie in samenhang te zien. Wij brengen ideeën en geld bij elkaar zodat er meer mogelijk is. Wij gaan de recreatiemogelijkheden op land en water vergroten. Natuur en landschap moeten beter toegankelijk en bereikbaar zijn. Door te blijven investeren in het voltooien van natuurgebieden laten wij zichtbaar resultaat zien. Zo willen wij ervoor zorgen dat de achteruitgang van de diversiteit aan planten en dieren wordt stopgezet. Wij willen ruimte geven aan een internationaal concurrerende, duurzame en diervriendelijke landbouwsector in Zuid-Holland. Wij maken ons sterk voor waterveiligheid, goede waterkwaliteit, voldoende zoetwater, dierenwelzijn en een schoon milieu.

Wij gaan daar het volgende voor doen:

Groen

Natuur en landschap

- Wij willen duidelijkheid en stabiliteit bieden voor natuurbeheerders en de landbouwsector. Wij gaan daarom geen nieuwe (natte) natuurplannen maken, maar zetten met kracht in op de uitwerking van het Natuur Netwerk Nederland (NNN, voorheen herijkte Ecologische Hoofdstructuur). Beheer en onderhoud moeten hierbij structureel financieel geregeld zijn voordat nieuwe natuur wordt aangelegd. Wij maken middelen vrij voor de tweede en derde programmaperiode NNN (oplopend van € 0,5 miljoen per jaar in 2018 tot € 2,2 miljoen per jaar vanaf 2022).
- Voor het Uitvoeringsprogramma Groen (UPG) stellen wij nieuwe financiële middelen beschikbaar (totaal incidenteel € 40 miljoen).
- Wij gaan uitvoering geven aan de ontwikkeling van het Buytenland van Rhoon binnen de oplossingsrichting van het Plan Veerman.
- Wij hebben de afgelopen periode goede ervaringen opgedaan met gebiedsgericht werken. Wij gaan daar de komende vier jaar mee door. Dit doen wij onder meer door deelname aan de regiegroepen Groen. Wij ondersteunen plannen die hier ontstaan om maximaal draagvlak te krijgen.
- Ons doel is meer natuur tegen lagere kosten. Ons uitgangspunt is een gelijk speelveld voor bestaande terreinbeheerders en nieuwe partijen. Wij bieden ruimte aan lokale initiatieven.
- Wij willen projecten samen met anderen uitvoeren. Daarbij streven wij naar een gelijkwaardige cofinanciering, gekoppeld aan de belangen die worden gediend. Het provinciaal belang bepaalt de provinciale bijdrage. Wij ondersteunen vooral brede programma's die meerdere samenhangende doelen bereiken, zoals natuurontwikkeling, behoud van het landschap, erfgoed en recreatie. Het verbinden van particuliere, lokale en provinciale initiatieven draagt bij aan de regionale economie.
- Uitgangspunt is dat natuur- en recreatiegebieden die subsidie van de provincie ontvangen gratis toegankelijk en veilig zijn voor wandelaars, fietsers en ruiters. Daarom intensiveren wij onze bijdrage voor toezicht en handhaving (structureel € 0,5 miljoen per jaar).

- Beheer en onderhoud van natuur- en recreatiegebieden maken integraal onderdeel uit van de ontwikkeling en inrichting van die gebieden. Hiervoor zijn aanvullende inkomstenbronnen nodig. Wij steunen de ontwikkeling van nieuwe verdienmodellen, zodat meer mogelijk wordt. De financiering van beheer en onderhoud komt in de toekomst in toenemende mate van de economische dragers. De mogelijkheden van agrarisch natuurbeheer worden benut.
- De taken die op het gebied van de nieuwe natuurwet naar de provincie toekomen in verband met de decentralisatie van het natuurbeleid zullen wij adequaat uitvoeren (structureel € 0,5 miljoen per jaar).

Recreatieschappen

- De provincie heeft in de uitvoering van het beheer van recreatiegebieden geen rol. Wij willen daarom onze deelname in de recreatieschappen beëindigen. De provincie is wel verantwoordelijk voor het behoud en de realisatie van voldoende recreatiemogelijkheden. Het totale budget van de provincie voor recreatiegebieden houden wij daarom beschikbaar. Over de besteding van de middelen maken wij afspraken met de betrokken partijen.
- Over de toekomst van de Groenservice Zuid-Holland (GZH) willen wij duidelijkheid geven. Verzelfstandiging als organisatie is geen haalbare optie gebleken en daarom zal de GZH worden afgebouwd. Wij gaan samen met gemeenten en terreinbeherende organisaties een nieuw toekomstplan opzetten parallel aan de uittreding van de provincie uit de recreatieschappen, te beginnen in het metropolitane gebied. Uitgangspunt is dat mensen het werk volgen.

Groene Hart

- Het Groene Hart is het kloppende hart van de Randstad. Wij hebben de ambitie om de kwaliteiten van het Groene Hart te versterken over de bestuurlijke grenzen heen, met aandacht voor de ruimtelijke en economische opgaven. Over de toekomst van het Groene Hart gaan wij een nieuwe samenhangende visie opstellen. Dat doen wij samen met de regio en de provincies Noord-Holland en Utrecht.
- Vernieuwing vraagt om samenwerking tussen uiteenlopende partijen. Wij constateren dat de samenwerking tussen kennisinstellingen en agrarisch ondernemers bij het Veenweide Innovatie Centrum (VIC) groeit. Dat vinden wij een positieve ontwikkeling die wij verder gaan steunen en stimuleren.

Landbouw

- Wij geven ruimte voor extra inspanningen met betrekking tot duurzaamheid en dierenwelzijn bij intensieve veehouderijbedrijven. De huidige doelen in de Visie Ruimte en Mobiliteit (VRM) blijven staan. Wij gaan daarom met de sector en met de gemeenten afspraken maken om deze doelen te bereiken. Parallel hieraan gaan wij met onze collega-provincies in gesprek met het Rijk om te bezien wat de mogelijkheden zijn om eisen te stellen aan duurzaamheid. Mochten deze inspanningen onvoldoende resultaat opleveren, dan houden wij vast aan de oude beleidslijn dat de intensieve veehouderij in Zuid-Holland niet mag groeien.
- Wij handhaven ons beleid dat bouwblokken in de melkveehouderij niet groter zijn dan twee hectare.
- Kavelruil en herverkaveling in de veenweidegebieden richten zich primair op de organisatie van het eigenaarschap, niet op aanpassing van het karakteristieke slagenlandschap.
- Wij maken een uitzondering op de maximale grootte van het bouwblok voor akkerbouwbedrijven die omwille van een duurzame en efficiënte bedrijfsvoering worden samengevoegd. Een bouwblok mag groeien onder voorwaarde dat in de nieuwe situatie het netto bouwblok niet groter is dan het totaal van de twee samengevoegde bouwblokken. In die gevallen worden oude bouwblokken gesaneerd. Wij passen de ruimtelijke regels hierop aan.

Water

Zoetwatervoorziening

- De provincie zet zich in voor voldoende beschikbaarheid en aanvoer van zoetwater voor mens, dier, natuur, landbouw en industrie. Na uitvoering van het Kierbesluit beschermen wij het Haringvliet, het Hollandsch Diep en de Biesbosch als strategische zoetwaterbekkens om die beschikbaarheid en aanvoer te garanderen.
- Voor de land- en tuinbouw ondersteunen wij waar dat kan zelfvoorzienende zoetwatervoorziening. Wij nemen het initiatief om met de sector te zoeken naar mogelijkheden om dit te bereiken.
- Wij stimuleren innovaties gericht op duurzame zoetwatervoorziening en gesloten waterkringlopen.
- In lijn met het Deltaprogramma brengen wij in beeld welk zoetwatervoorzieningsniveau gebruikers kunnen verwachten van de overheid, zowel in normale als in droge jaren. Dit doen wij in nauwe samenwerking met het Rijk, waterschappen en gebruikers van zoetwater.
- Deze collegeperiode worden de projecten van het IRP Goeree Overflakkee, waaronder Noordrand, zoetwatervoorziening Oostflakkee, Slikken van Flakkee, Ouddorp Duin en Ouddorp Bad met kracht voortgezet en conform afspraak in 2016 afgerond.

Waterschappen

- De Wateragenda 2010-2015 van waterschappen en provincie heeft de samenwerking sterk verbeterd. Wij gaan met de waterschappen afspraken maken over een vervolg op deze Wateragenda. Wij richten ons daarbij op thema's waar de provincie het verschil kan maken. Dit betreft onder meer de ambities in het kader van het Deltaprogramma en de VRM voor een meer klimaatbestendige inrichting van de stedelijke en landelijke omgeving.
- De waterschappen zijn het oudste democratische orgaan van Nederland. Ze hebben bewezen zich succesvol aan te passen aan veranderingen in hun omgeving. Op basis van de uitkomsten van de landelijke evaluatie van de waterschapsverkiezingen kunnen wij ons voorstellen dat wij na overleg met de waterschappen komen tot vermindering van het aantal geborgde zetels naar het wettelijk minimum.
- Wij ondersteunen waterschappen bij de al ingezette initiatieven om te komen tot meer gezamenlijke uitvoering van taken (waterschapsbelasting, laboratoria) en samenwerking met gemeenten.

Veiligheid tegen overstromingen

- Wij willen Zuid-Holland veilig houden tegen overstromingsgevaar vanuit rivieren en de zee, met behoud van de ruimtelijke kwaliteit. Dijkversterking en kustontwikkeling zijn daarom gebaat bij een integrale aanpak.
- Daarnaast willen wij de kust aantrekkelijk en bereikbaar houden voor het recreatieve gebruik. Wij treden op als gebiedsregisseur om bereikbaarheid, economische kracht en ruimtelijke kwaliteit in samenhang te realiseren, uiteraard met behoud van de waterveiligheid. Wij hechten daarbij speciale aandacht aan de ontwikkeling van de kustparels en betrekken andere kustprovincies bij onze plannen.
- Wij willen de kennis en bewustwording over de gevolgen van bodemdaling voor heel Zuid-Holland vergroten. Wij gaan daarvoor het vraagstuk in kaart brengen met aandacht voor innovatieve oplossingen. Dat doen wij in afstemming en samenwerking met het Rijk, andere provincies, gemeenten, waterschappen, bedrijfsleven en kennisinstellingen.

Waterkwaliteit

- Om de waterkwaliteit voor economie en ecologie in de delta te verbeteren, gaan wij samen met het Rijk, de provincies Noord-Brabant en Zeeland en de gemeenten door met de plannen voor herstel van het getij op de Grevelingen en verzilting van het Volkerak-Zoommeer. Dit gebeurt binnen de geldende randvoorwaarden, zoals de zoetwatervoorziening.

- Wij zetten de uitvoering van taken die voortvloeien uit de Europese Kader Richtlijn Water onverminderd voort en zoeken naar mogelijkheden om waterkwaliteitsmaatregelen te koppelen aan projecten in het kader van het UPG, zoals in de Krimpenerwaard en Gouwe Wiericke.
- Wij stimuleren partijen om nieuwe maatregelen te ontwikkelen en te realiseren ter verbetering van de waterkwaliteit. Maatregelen zoals opgenomen in het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer en ontwikkeld door het VIC zijn daarvan goede voorbeelden.

Waterrecreatie

- Wij stimuleren recreatie op en rond het water, bijvoorbeeld op de Hollandse Plassen, met inachtneming van de waterkwaliteit en bescherming van natuurgebieden. Knelpunten zoals de hoogte van bruggen en een tekort aan aanlegplaatsen kunnen alleen in samenwerking met gemeenten en waterschappen worden aangepakt.
- Wij willen bij het beheer en onderhoud van vaarwegen werk met werk maken. Dat willen wij doen door bij het beheer en onderhoud ook voorzieningen voor waterrecreatie te realiseren door andere overheden en de gebruikers vroegtijdig te betrekken.

Milieu

- Onze ambitie is het milieu te verbeteren en tegelijkertijd de economie te versterken. Daar hoort efficiënte toezicht & handhaving bij. Daarom zetten wij ons succesvolle beleid van toezicht & handhaving voort. Dat betekent dat vertrouwen door bedrijven eerst verdiend moet worden.
- Wij willen een scheiding tussen vergunningverlening en toezicht & handhaving. Daarnaast streven wij naar robuuste regionale uitvoeringsdiensten voor vergunningverlening, toezicht & handhaving.
- Inwoners die dicht aan provinciale wegen wonen ervaren geluidsoverlast van het gemotoriseerde verkeer. Bij de uitvoering van grootschalig onderhoud passen wij innovatieve en kosteneffectieve maatregelen toe die bijdragen aan vermindering van geluidsoverlast en vergroting van het woongenot.
- Wij willen dat de luchtkwaliteit in Zuid-Holland verbetert. Ondanks de provinciale medewerking aan het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit en het Provinciaal Actieprogramma Luchtkwaliteit staat de milieukwaliteit in een aantal gebieden onder druk. Als bovenlokale en (boven)regionale gebiedsautoriteit nemen wij het initiatief om vanuit onze kerntaken in samenwerking met andere overheden een nieuw provinciaal actieprogramma op te zetten, waarin ook een gebiedsgerichte aanpak vorm krijgt. Zo nodig maken wij daar middelen voor vrij.

Voor een aantrekkelijk en concurrerend Zuid-Holland

Zuid-Holland is de economische motor van Nederland. Wij zijn trots op de vele (top)sectoren die hier concurreren op wereldniveau, met pijlers als de havens, industrie, greenports en wereldvermaarde onderwijs- en kennisinstellingen. Die voorsprong is echter geen vanzelfsprekendheid. De veelheid en verscheidenheid leiden niet automatisch tot herkenning en erkenning van onze leidende positie. Het lukt de regio onvoldoende om het aanwezige innovatiepotentieel te benutten. Technologische ontwikkelingen en globalisering scheppen een nieuwe economie met een grote dynamiek, die vraagt om aanpassing van bestaande bedrijvigheid en ruimte voor starters. De positie van de stad neemt in belang toe als broedplaats voor innovatie en aanjager van economische groei. Door het Internet verandert onze manier van werken en de behoefte aan kantoren, maar ook de manier waarop wij winkelen. Met leegstaande kantoren en winkels tot gevolg. De leefbaarheid en voorzieningen in de steden en dorpen staan onder druk. Goedkope energie is geen garantie meer. Nieuwe duurzame energiebronnen veranderen ons energielandschap.

Wij willen ons onderscheiden met een flexibele en innovatieve economie. Wij streven daarbij naar groei waarbij economische, sociale en ecologische waarden in balans zijn. Wij willen hiervoor onze schaarse ruimte zo efficiënt mogelijk benutten met aandacht voor kwaliteit. Wij willen bijdragen aan krachtige, levendige en goed bereikbare stedelijke en dorpscentra waar kantoren, horeca, woningen, detailhandel en culturele voorzieningen elkaar versterken. Wij willen slimme en creatieve transformaties en herbestemming van leegstaande kantoren en winkels mogelijk maken. Wij willen ons unieke culturele erfgoed behouden, beleefbaar en toegankelijk maken. Wij willen nieuwe kennisintensieve sectoren en werkgelegenheid creëren door de kennis en innovatie in Zuid-Holland beter te benutten. Wij willen bijdragen aan het behoud van de wereldpositie die de Rotterdamse haven en de greenports bezitten. Wij dragen bij aan het besparen en verduurzamen van het energiegebruik. Wij brengen partijen bij elkaar vanuit gedeelde ambities en opgaven.

Wij gaan daar het volgende voor doen:

Ruimtelijke ordening

Visie Ruimte en Mobiliteit

- Wij nemen het recent vastgestelde ruimtelijk en mobiliteitsbeleid als uitgangspunt voor ons handelen.
- Wij sorteren voor op de Omgevingswet door in te zetten op integraal werken samen met onze gebiedspartners. Wij willen een cultuurverandering die leidt tot een provincie die actief meedenkt. Wij willen een provincie worden die op zoek gaat naar nieuwe vormen van samenwerking om met partijen volmondig "ja" te kunnen zeggen tegen slimme combinaties van oplossingen. Daarbij denken wij constructief mee met de opgaven op gemeentelijk niveau, ook waar het gaat om de herbestemming en tijdelijk gebruik. Hierbij onderzoeken wij ook nieuwe methoden zoals stedelijke herverkaveling.
- Bij het realiseren van een integrale werkvorm hoort kennisdelen. Door onder andere gezamenlijke onderzoeksprogramma's willen wij kennis opbouwen van integrale ruimtelijke opgaven. Deze kennis willen wij met partners delen.
- Bij de vormgeving van de nieuwe Omgevingswet is nog weinig aandacht voor een goede integratie van de Milieuverordening in de Omgevingsverordening. Wij gaan onze praktijkervaring inbrengen in het wetgevingstraject.

Wonen

- Voor de inwoners van Zuid-Holland willen wij voldoende kwalitatief goede en betaalbare huur- en koopwoningen voor alle inkomens. Wij gaan hierover in gesprek met gemeenten en woningcorporaties en toetsen regionale woonvisies op een goede differentiatie van het woningbestand.

Kantoren en bedrijventerreinen

- Wij willen een vermindering van het overaanbod van kantoren. De visies van gemeenten en regio's op basis van de marktbehoefte op de ontwikkeling van kantorencomplexen moeten passen binnen de kaders van de provincie. In gevallen waar vermindering van capaciteit niet op deze wijze lukt, nemen wij de regie over.
- Wij willen dat het aanbod van bedrijventerreinen in overeenstemming is met de vraag. Tegelijkertijd willen wij een betere benutting van bestaande bedrijventerreinen. De regionale behoefte van gemeenten en regio's moeten passen binnen de kaders van de provincie. Ook hierbij zullen wij actief gebruik maken van ons ruimtelijk instrumentarium als dit nodig blijkt.

Detailhandel

- Onze visie op de detailhandel is vastgelegd in ons ruimtelijk beleid. Wij geven uitvoering aan deze visie en betrekken daarbij de resultaten van het koopstromenonderzoek om in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen. Wij denken mee hoe nieuwe ontwikkelingen binnen de geldende regels kunnen worden gerealiseerd. De goede voorbeelden die wij waarnemen binnen de provincie, delen wij met andere gemeenten. Wij gaan met partijen uit het veld het gesprek aan over herbestemming van perifere detailhandel locaties zonder toekomstperspectief.
- Wij moedigen gemeenten aan om gezamenlijk regionale detailhandelvisies op te stellen.

Kennis en innovatie

- Wij blijven samen met mede-overheden, bedrijven en kennisinstellingen binnen de Zuidvleugel uitvoering geven aan de gezamenlijke economische visie en de economische agenda.
- Wij willen het innovatiepotentieel van Zuid-Holland beter benutten. Dat doen wij door het mogelijk maken van financiering van vernieuwende en snelgroeiende bedrijven, bevordering van samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en de overheid en gerichte promotie en acquisitie. Onze regionale ontwikkelingsmaatschappij Innovation Quarter (IQ) voert deze taken uit. Wij willen zorgdragen voor een extra kapitaalstorting van € 15 miljoen aan het participatiefonds van IQ, uitgaande van een gelijkwaardige impuls door onze partners.
- Wij gaan meer gemeenten, regio's en instellingen in Zuid-Holland stimuleren te participeren in IQ.
- Wij ondersteunen samenwerkingsverbanden die publieke en private partijen samenbrengen rondom economische clusters met veel groeipotentie (totaal incidenteel € 6 miljoen). Wij gaan innovatie binnen het midden- en kleinbedrijf (MKB) stimuleren (totaal incidenteel € 14 miljoen euro).
- Versterken van de concurrentiepositie van ons bedrijfsleven vraagt om een goede aansluiting van het bedrijfsleven met onderwijs- en kennisinstellingen. Wij zetten ons in voor een betere aansluiting bij de opgaven die om bovenregionale afstemming en coördinatie vragen. Wij dragen bij aan de lobby op dit onderwerp richting Rijk en EU.

Duurzame energie

- De opkomst van decentrale energienetwerken en herbruikbare energiebronnen, zoals energiewinning uit wind, zon, waterkracht, aard- en restwarmte en biomassa, verandert ons energielandschap. Als energie-intensieve provincie kan Zuid-Holland profiteren van deze ontwikkeling. Een toekomst waar schone en kostenefficiënte energie voorziet in onze energiebehoefte is binnen handbereik. Wij willen

daarom minder uitstoot. Wij pakken onze regierol en stellen samen met partners een nieuwe provinciale energieagenda op om bij te dragen aan de landelijke en Europese doelstellingen (totaal incidenteel € 5 miljoen). Onderdeel van de energieagenda is ook het ondersteunen van een energiecampus voor de doorontwikkeling van bewezen innovaties ('proven concepts').

- Voor nieuwe ambities en/of technieken die nodig zijn voor de energietransitie stellen wij een energiefonds in ter grootte van € 100 miljoen en selecteren daarbij voor onze participaties en deelnemingen op het hoogste economisch en maatschappelijk rendement (voor dit fonds bouwen wij een risicoreserve op van € 25 miljoen).
- Wij faciliteren de ruimtelijke inpassing van nieuwe vormen van hernieuwbare energie.
- Wij geven uitvoering aan de ruimtelijke inpassing van de huidige met het Rijk overeengekomen opgave voor windenergie op land. Daarboven zien wij geen ruimte voor een extra opgave windenergie op land.
- Driedimensionale ruimtelijke ordening wordt belangrijker. Wij ondersteunen de lobby om provincies in de Mijnbouwwet meer bevoegdheden te geven om deze integrale rol beter te kunnen uitvoeren.
- Omdat wij invulling willen geven aan een duurzame energietransitie, de drinkwaterwinning veilig willen stellen en de ruimtelijke kwaliteit willen bewaken, zijn wij geen voorstander van het boren naar schaliegas.

Greenports en mainport

- Wij willen dat de sterke positie van de greenports in de wereld gehandhaafd blijft. Met Westland/Oostland/Barendrecht, Boskoop, Duin- en Bollenstreek en Aalsmeer (Nieuwkoop en Kaag en Braassem) heeft Zuid-Holland vier greenports die van groot belang zijn voor onze economie en werkgelegenheid. Wij dragen bij aan modernisering, herstructurering en verduurzaming met inachtneming van de ruimtelijke kwaliteit.
- Wij zetten in op de modernisering van de greenports waarbij de herstructurering van de glastuinbouw en binnen de boom- en heesterteelt een belangrijke opgave is. Deze opgave willen wij in samenhang met andere opgaven in het gebied (energie, duurzaamheid en vervoer) oppakken. Hiervoor kan het energiefonds worden ingezet.
- De vernieuwing van de sector vraagt om samenwerking tussen uiteenlopende partijen. Wij blijven het proces van netwerkvorming en samenwerking tussen bedrijven, overheden, kennis- en onderwijsinstellingen (zogenaamde 'triple helix') faciliteren.
- Binnen de glasconcentratiegebieden geven wij ruimte aan ketenversterkende activiteiten.
- Wij stoppen met een aparte glassaneringsregeling. Sanering van verspreid liggend glas kan nog wel onderdeel uitmaken van een bredere gebiedsdeal in het kader van het UPG. De gebiedstafels waar afspraken over een integrale aanpak worden gemaakt voor het hele gebied zijn daarvoor het platform.
- Naast de tuinbouwsector herbergt Zuid-Holland een sterke landbouwsector. Bij het inspelen op de mogelijkheden om Europese innovatiemiddelen te verkrijgen bundelen wij de land- en tuinbouw.
- Het Rotterdamse havengebied verandert van een klassieke haven economie naar een kennisintensief complex gebaseerd op (informatie-)technologie, hernieuwbare grondstoffen en innovatieve diensten. Wij willen dit moderniseringsproces faciliteren. Wij gaan daarvoor innovatie en investeringen binnen de sector stimuleren met de inzet van ons ruimtelijk instrumentarium, onze taken op het gebied van infrastructuur en milieu en de lobby in Brussel en bij het Rijk.
- Wij willen de samenwerking tussen de havens in de Vlaams-Nederlandse Delta bevorderen. Wij blijven investeren in dit samenwerkingsverband.

Cultureel erfgoed en maatschappij

Cultureel erfgoed

- Ons erfgoed is goud. Wij zetten daarom ons succesvolle erfgoedbeleid voort en stellen opnieuw middelen beschikbaar voor de erfgoedlijnen (totaal incidenteel € 8 miljoen). Daarnaast willen wij het bredere verhaal van de Zuid-Hollandse geschiedenis nog beter vertellen en beleefbaar maken. Wij sluiten hierbij aan bij de restauratiebehoefte. Bij restauratie-opgaven en herbestemming stimuleren wij koppeling met eigentijdse functies van nieuwe economische dragers.
- Bij de uitvoering van onze wettelijke taak op het gebied van archeologie verzorgen wij ook een betere presentatie en toegankelijkheid van de in provinciaal beheer toevertrouwde vondsten.
- Wij dragen actief bij aan het belang dat de molens in Zuid-Holland hebben als drager van het landschap en zorgen dat onderhoud gewaarborgd is.
- Voor het bereiken van deze doelen intensiveren wij onze bijdrage aan cultureel erfgoed (totaal incidenteel € 6 miljoen).

Maatschappij

- Wij willen de huidige culturele basisvoorziening waarborgen. Daarom continueren wij deze periode onze provinciale bijdrage aan deze voorziening.
- Zorg- en welzijnstaken zijn na de decentralisaties bij de gemeenten belegd. Om die reden bouwen wij de subsidie aan instellingen op het gebied van maatschappelijke participatie binnen deze periode af. Dit leidt tot een besparing die in de programmaperiode oploopt en vanaf 2018 structureel € 10,5 miljoen per jaar bedraagt (in totaal in de periode € 29,7 miljoen).
- Wij willen inzicht in de kennis op het gebied van het sociale domein en maatschappelijke ontwikkelingen borgen voor de uitvoering van onze kerntaken (structureel € 1,7 miljoen per jaar). Wij gaan gelijktijdig met het afbouwen van de subsidies voor maatschappelijke participatie op zoek naar een invulling van deze kennisbehoefte.

Voor een goed bestuur, gezonde financiën en een toekomstbestendige organisatie

De overheid laat meer taken over aan mensen, bedrijven en organisaties. Dit gaat hand in hand met een toename van het organiserend vermogen in de samenleving. Deze energieke initiatieven vragen om ruimte en steun. De overheid moet zich hierop aanpassen en een juiste balans vinden tussen stimuleren, participeren, faciliteren en reguleren. Om de taken en verantwoordelijkheden dicht bij de inwoners te houden hebben grootschalige decentralisaties plaatsgevonden die juist leiden naar de behoefte aan een grotere schaal. Deze paradox vraagt om toenemende informele, formele en strategische regionale samenwerking. Samenwerkingsverbanden worden opgeschaald en het bestuur wordt complexer. De maatschappelijke dynamiek leidt naast een bestuurlijke heroriëntatie ook tot een andere manier van werken. Meer gericht op het delen van kennis tussen overheden en minder op hiërarchische verhoudingen.

Wij willen tastbare resultaten boeken. Wij willen ons verbinden met de energieke samenleving en hebben oog voor de toegenomen maatschappelijke verschillen. Het aanpakken van problemen en het belang van de inwoners van Zuid-Holland staan centraal in ons handelen. Wij zetten onze bevoegdheden in als dit noodzakelijk is. Wij kiezen onze rol afhankelijk van de opgave. De opgave bepaalt ook de schaal waarop de samenwerking plaatsvindt. Wij zijn transparant in ons handelen. Wij zetten in op het versterken van de kwaliteit van onze ambtelijke organisatie om snel, flexibel en effectief in te kunnen spelen op de dynamiek buiten het provinciehuis.

Wij gaan daar het volgende voor doen:

Bestuur

Samenwerking met onze inwoners, gemeenten en regio's

- Wij werken op inhoudelijke onderwerpen samen met de inwoners, instellingen, bedrijven en mede-overheden.
- Wij stellen bij vraagstukken over de bestuurlijke inrichting van onze provincie het belang van de inwoners, instellingen en bedrijven van Zuid-Holland voorop. Daarbij dient de bestuurlijke inrichting voldoende krachtig en ondersteunend te zijn aan het oplossen van maatschappelijke opgaven.
- Wij hebben afgelopen jaren geïnvesteerd om het bondgenootschap met gemeenten en regio's vorm te geven. De komende periode gaan wij hiermee verder.
- Wij helpen gemeenten goede voorbeelden van samenwerking in beeld te brengen, bijvoorbeeld als dat gaat om het uitoefenen van democratische controle door gemeenteraden op samenwerkingsverbanden en dragen deze goede voorbeelden actief uit. Wij helpen met ons financieel toezicht gemeenteraden op een goede wijze invulling te geven aan hun kaderstellende en controlerende taak.
- Gemeenten hebben belangen die hun gemeentegrens overstijgen. Het is de verantwoordelijkheid van een gemeente dat deze belangen goed worden behartigd. Als in een bepaalde regio opgaven en kansen voor inwoners, instellingen en bedrijven worden gemist, gaan wij hierover het gesprek aan. Indien dat samenwerking of samenvoeging vraagt, verwachten wij dat hier invulling aan wordt gegeven. Indien nodig voeren wij regie op het proces om ervoor te zorgen dat de bestuurskracht op orde is en blijft. Bestaande trajecten in de regio's worden in dit perspectief doorgezet.
- Wij maken in regionaal verband afspraken met gemeenten over hoe zij intergemeentelijke samenwerking en/of samenvoeging zelf inhoud en vorm willen geven. Deze afspraken toetsen wij aan procesvoortgang en samenhang. Het belang van de inwoners, instellingen en bedrijven in de gemeenten staat hierbij voorop. Wij zetten het ons ter beschikking staande instrumentarium in om het proces te begeleiden.

Regio's / Metropoolregio

- De gemeenten in Zuid-Holland werken samen in regio's. Met regio's blijven wij samenwerken ten behoeve van onze inwoners, instellingen en bedrijven.
- Wij juichen de recente stedelijke krachtenbundeling binnen de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag (MRDH) toe. Alleen door samen te werken komt kracht los. Wij gaan uit van een goede wederzijdse samenwerking om de inhoudelijke doelen te bereiken. En om samen met de MRDH en de overige regio's uitvoering te geven aan de gemeenschappelijke economische agenda Zuidvleugel.

Toekomst provincie

- Onze provinciegrenzen zijn niet statisch. De maatschappelijke dynamiek en opgaven bepalen ook de bestuurlijke inrichting op regionaal en nationaal niveau. Provinciale grenswijziging toetsen wij aan het regionaal en provinciaal belang. Bij discussie over provinciale schaalverandering betrekken wij ook het nationale belang. Wij werken actief samen met andere provincies om onze gezamenlijke doelen te bereiken.

Europa en internationaal

- De regio wordt steeds belangrijker in Europa. Een groot aantal Europese investeringen en regels slaan in de regio neer. Op terreinen als kennis en innovatie, MKB, energie en economische transitie is onze sterke vertegenwoordiging in Brussel onontbeerlijk. Wij willen hierbij een makelaarsrol vervullen voor mede-overheden, instellingen en bedrijven.
- Onze Europadesk zetten wij actief in. Wij dragen samen met onze partners actief bij aan een gezamenlijke lobby, binnenhalen van Europese subsidies (bijvoorbeeld ten behoeve van duurzame visserij) en regioprofilering in Brussel.
- Voor het realiseren van onze doelen werken wij samen met andere regio's (Randstad, Zuid-Westelijke Delta en Biobased Delta), ook over de grens heen (onder andere in de Vlaams-Nederlandse Delta en het Vanguard Initiative).
- China is voor het Zuid-Hollandse bedrijfsleven een belangrijke groeimarkt. Het benutten van die kansen wordt vergroot met steun vanuit de overheid. De provincie opent deuren en versnelt contractvorming in China. De afgelopen jaren hebben talrijke bedrijven en kennisinstellingen een beroep gedaan op medewerking van de provincie bij het verzilveren van kansen in China. Deze vraaggerichte benadering heeft de afgelopen vier jaar goed gewerkt. Wij zetten ons vraaggerichte beleid voort. Wij stemmen daarbij af met andere overheden om synergie en efficiëntie te bereiken.
- Overeenkomstig nationaal beleid worden in onze internationale contacten de democratische waarden en mensenrechten uitgedragen.

Organisatie

Ambtelijke organisatie

- Wij zetten in op het versterken van de kwaliteit van de organisatie om die voldoende toekomstbestendig te maken. De tijd van grote reorganisaties is voorbij, in plaats daarvan gaat het om permanente organisatieverandering en verbetering. Wij investeren in kwaliteitsverbetering in totaal incidenteel € 5 miljoen.
- Wij stimuleren uitwisseling van personeel tussen mede-overheden, instellingen/bedrijven. Wij blijven terughoudend met betrekking tot externe inhuur.
- Wij geven loyaal uitvoering aan de afspraak met het Rijk om mensen met een beperking een zinvolle baan te geven (Participatiebanen), wat zo ook bijdraagt aan de versterking van de kwaliteit van de organisatie.

- Wij zetten het traineeprogramma voort. Verder bieden wij extra stageplekken aan om MBO-, HBO- en WO-ers ervaring op te laten doen, met oog op uitwisseling van nieuwe kennis. Wij willen een aantrekkelijke werkgever zijn.
- Daar waar kennis ontbreekt om maatschappelijke opgaven aan te pakken zorgen wij voor het binnenhalen van die kennis en het ter beschikking stellen van die kennis.
- Wij willen in Nederland voorop lopen in het transparant maken van de provincie (open overheid, open spending en open data) en investeren daartoe in onze ICT-infrastructuur en werkprocessen die een grotere transparantie mogelijk maken (totaal incidenteel € 5 miljoen).

Inkoop

- Wij willen de inkoop van diensten en producten verder verduurzamen en bevorderen het gebruik van lokaal geproduceerde producten en de inzet van lokale aanbieders en MKB.
- Bij aanbestedingen zijn wij er alert op dat de aanbieders van diensten eerlijke arbeidsvoorwaarden hanteren.

Financiën

- Voor alle begrotingsprogramma's geldt in beginsel dat tegenvallers binnen het eigen doel of programma worden opgevangen.
- Specifiek voor groen (NNN en UPG) en mobiliteit (infrastructuur en openbaar vervoer) geldt het principe van een 'gesloten systeem': meevallers blijven voor betreffende doelen en programma's beschikbaar. Nadelen worden ook binnen betreffende doelen en programma's opgevangen.
- De opcenten op de motorrijtuigenbelasting worden per 2016 blijvend verlaagd van 95 naar 92 opcenten (structureel € 10 miljoen per jaar). Op de provinciale belastingen (precario en opcenten) zal geen inflatiecorrectie worden toegepast.
- Alle budgetten volgen de nullijn en worden niet voor inflatie gecorrigeerd. Prijsontwikkelingen moeten dus binnen de betreffende doelen en programma's worden opgevangen. Indien de inflatie (substantieel) hoger wordt dan tot op heden voorzien, dient dit te worden opgevangen binnen de ontwikkeling van het accres van het provinciefonds. In alle andere gevallen zal tot een integrale afweging binnen het financieel kader worden overgegaan.
- De provincie moet snel en effectief kunnen inspelen op nieuwe ontwikkelingen. De provinciale financiën moeten dat mogelijk maken. Daarvoor toetsen wij gedurende vier jaar alle begrotingsposten in hoeverre deze posten een wezenlijke bijdrage leveren aan de afspraken uit het hoofdlijnenakkoord. Budgetten die op basis van deze toetsing vrij kunnen vallen kunnen in eerste instantie weer binnen betreffend doel / programma worden ingezet en maken anders deel uit van de integrale budgettaire afweging.
- Daar waar op basis van dit hoofdlijnenakkoord of gedurende de aankomende vier jaar taken worden verminderd of afgebouwd, zullen ook de daarmee samenhangende personele inzet en organisatorische kosten worden afgebouwd. Wij geven bij de begroting daar jaarlijks inzicht in. Budgetten die op basis hiervan vrijvallen kunnen in eerste instantie worden gebruikt om (budgettaire) knelpunten binnen het domein van personeel en organisatie op te lossen en maken anders deel uit van de integrale budgettaire afweging.
- Wij staan positief tegenover de inzet van alternatieve financieringsinstrumenten (zoals participaties in revolverende fondsen). Wij overwegen inzet hiervan daar waar dit het beste economische en maatschappelijke resultaat oplevert. Ten aanzien van het in te stellen energiefonds (groot € 100 miljoen) zal in een periode van vijf jaar een risicoreserve van 25% worden gevormd. Ten aanzien van het in te stellen verenfonds (groot € 12 miljoen) zal een risicoreserve van € 5 miljoen worden gevormd.
- In dit hoofdlijnenakkoord is er vanuit gegaan dat de afgesproken intensiveringen gezien de huidige lage rentestand niet zullen leiden tot een toename van de rentelasten zoals die momenteel zijn voorzien.

Bijlage 1: Financieel Kader

bedragen x € 1 mln (prijspeil 2015)

		2016	2017	2018	2019	Totaal	
A	beschikbaar saldo baten en lasten Hoofdlijnenakkoord ¹⁾	10,9	25,0	28,3	22,0	86,2	
B	In- /extensiveringen						
.1	Voor een bereikbaar en verbonden Zuid-Holland						
	Revolverend venoerfonds (opbouw risicoreserve)	i	-1,3	-1,3	-1,2	-1,2	-5,0
.2	Voor een groen, waterrijk en schoon Zuid-Holland						
	Beheer 2 ^e / 3 ^e programmaperiode Natuurnetwerk Nederland (NNN)	s	0,0	0,0	-0,5	-1,0	-1,5
	Uitvoeringsprogramma Groen	i	-10,0	-10,0	-10,0	-10,0	-40,0
	Intensiveren bijdrage toezicht en handhaving	s	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-2,0
	Extra taken als gevolg van decentralisatie natuurbeleid	s	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-2,0
	Vrijval beheerslasten door overdracht provinciale recreatiegebieden	s	0,0	0,0	0,3	0,3	0,6
.3	Voor een aantrekkelijk en concurrerend Zuid-Holland						
	Ondersteunen samenwerkingsverbanden economische clusters	i	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5	-6,0
	Stimuleren innovatie MKB	i	-3,5	-3,5	-3,5	-3,5	-14,0
	Regierol provinciale energieagenda	i	-1,3	-1,3	-1,2	-1,2	-5,0
	Energiefonds (opbouw risicoreserve)	i	-3,0	-6,0	-6,0	-6,0	-21,0
	Behoud erfgoedlijnen	i	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-8,0
	Intensivering cultureel erfgoed	i	-1,5	-1,5	-1,5	-1,5	-6,0
	Afbouwen subsidies maatschappelijke participatie	s	2,3	6,4	10,5	10,5	29,7
	Borgen kennis sociaal domein / maatschappelijke ontwikkelingen	s	-1,7	-1,7	-1,7	-1,7	-6,8
.4	Voor een goed bestuur, gezonde financiën en een toekomstbestendige organisatie						
	Versterken kwaliteit organisatie	i	-1,3	-1,3	-1,2	-1,2	-5,0
	Transparante overheid (open overheid, open spending, open data)	i	-1,3	-1,3	-1,2	-1,2	-5,0
	Verlaging opcententariaf	s	-10,0	-10,0	-10,0	-10,0	-40,0
	Totaal in-/extensiveringen		-37,1	-36,0	-31,7	-32,2	-137,0
C	Inzet vrije / herprioriteerbare ruimte reserves						
	Vrije ruimte algemene reserve	i	23,7	8,6	1,0	13,8	47,1
	Overige reserves	i	2,5	2,4	2,4	2,4	9,7
	Totaal vrije / herprioriteerbare ruimte reserves		26,2	11,0	3,4	16,2	56,8
D	Eindsaldo baten en lasten Hoofdlijnenakkoord (A+B+C)		0,0	0,0	0,0	6,0	6,0

i = incidenteel; s = structureel

min = meer lasten / minder baten; plus = minder lasten / meer baten

Aanvullend:

- beheer 2^e/3^e programmaperiode NNN loopt op naar € 1,5 mln (s) in zowel 2020 als 2021 en € 2,2 mln (s) vanaf 2022;
- vanaf 2021 beperking provinciale bijdrage tot ecologische verbindingzones: structurele besparing van € 1,5 mln;
- energiefonds: storting van resterende € 4 mln (i) in risicoreserve vindt plaats in 2020.

1) Als beginsaldo van het financieel kader is uitgegaan van de vastgestelde begroting 2015, geactualiseerd voor de ontwikkelingen tot en met maart 2015. Deze actualisatie is beschreven in de informatiebrief voor de verkenningsfase nieuwe coalitie (in het bijzonder bijlage 1 van bijlage A: ontwikkeling meerjarenbegroting), zoals de secretaris deze op 25 maart jl. aan de fractievoorzitters van PS heeft gestuurd.

Bijlage 2: Voorgenomen portefeuillevindeling

VVD

Dhr. R.A.M. (Rogier) van der Sande

Financiën en P&O

Informatie & Automatisering en facilitaire zaken

Bestuur en transparante overheid

Europa en internationaal beleid

1^e loco CdK

VVD

Dhr. F. (Floor) Vermeulen

Verkeer en vervoer

Vervoersautoriteit en MRDH

Communicatie

Vergunningverlening

5^e loco CdK

D66

Dhr. J.F. (Han) Weber

Energie

Natuur & recreatie

Landbouw

IRP Goeree-Overflakkee

2^e loco CdK

CDA

Mevr. A.W. (Adri) Bom-Lemstra

Ruimtelijke ordening & wonen

Economie & innovatie

Luchtvaart

Grondzaken

3^e loco CdK

SP

Dhr. R.A. (Rik) Janssen

Milieu, bodemsanering en toezicht & handhaving

Water en vervoer over water

Cultureel erfgoed en maatschappij

IPO-bestuur

4^e loco CdK

Commissaris van de Koning (CdK)

Dhr. J. (Jaap) Smit

Rijkstaken

Interbestuurlijk Toezicht

Bibob

Vlaams-Nederlandse Delta